
***BIOLOGICAL SECURITY – AN IMPORTANT ELEMENT OF
INTERNATIONAL SECURITY***

**Florian Răpan, Prof., PhD, "Dimitrie Cantemir" Christian University of Bucharest
Dana-Silvia Contineanu, PhD Student, "Carol I" National Defense University,
Bucharest**

Abstract: Biosecurity is an important element of individual security, national security and international security by default. For a better understanding of its importance, it must be clearly determined the biological safety concept and the scope of action in relation to the concept of international security. Also, these concepts must be analyzed and understood in the context of terrorist threats in general and bioterrorism in particular.

The analysis will address the international legal instruments used by other countries for the regulation and management of "biosecurity" and "biological weapons" concepts. If biosecurity is endangered worldwide, can cause disastrous consequences for humanity and it cannot be repaired.

Keywords: biosecurity, national security, international security, bioterrorism, disastrous consequences.

Securitatea – noțiune, componentă, realizare

În acest moment, lumea trăiește vremuri istorice în care securitatea globală și națională sunt din ce în ce mai des amenințate, ba chiar putem spune că acestea pot cunoaște noi moduri de realizare și, implicit, putem considera că noțiunea de securitate, elementele componente și manifestarea stării de securitate sunt într-o dinamică permanentă. Un argument în favoarea susținerii acestei opinii este acela că în urma evoluției tehnologiei informației și a apariției internetului, ca o consecință necesară s-a cristalizat noțiunea de securitate cibernetică și au apărut și modalități concrete de realizare a sa. Această noțiune era utopică în urmă cu 50 de ani, ca să nu spunem că lipsea cu desăvârșire.

Dar ce este securitatea? Securitatea este un concept care are valențe complexe și care în funcție de percepția unui individ sau a unui entități statale poate fi recepționată subiectiv, căci ceea ce dă sentiment și stare de Securitate pentru un individ sau pentru un stat, pentru ceilalți poate fi insecuritate. Totuși, la nivel doctrinar s-au identificat elemente de percepție și analiză comune sau mai bine zis s-au identificat amenințări și vulnerabilități comune astfel încât noțiunea de securitate să fie înțeleasă în mod unitar de cât mai mulți beneficiari.

În opinia lui Edward A. Kolodziej, „securitatea este o formă specială de politică – o specie a genului mai general al politicii. Toate aspectele legate de securitate sunt probleme politice, însă nu toate conflictele politice constituie aspecte de securitate... Securitatea apare ca trăsătură centrală a unei dispute politice atunci când actorii amenință sau utilizează forța pentru a obține ceea ce doresc unii de la alții...”.²³³

În opinia noastră, securitatea nu este doar o problemă politică, ci este o stare de fapt, în care individul și sistemul în care acesta există și se manifestă sunt în condiții optime de dezvoltare politică, economică, socială, juridică și militară, astfel încât orice potențiale amenințări și vulnerabilități, clasice sau asimetrice, sunt îndepărtate fără a se crea tulburări

²³³ Edward A. Kolodziej, *Securitatea și relațiile internaționale*, Editura Polirom, București, 2007, pag. 36

sau turbulențe beneficiarilor stării de securitate. Probabil că această opinie, așa cum este ea formulată nu se încadrează în tiparele clasice teoretice ale definițiilor securității, dar apreciem că securitatea se poate realiza nu doar cu mecanisme politice, ci mai ales cu mecanisme și structuri militare și prin pârgii juridice și economice.

Componenta și realizarea securității sunt, în lumina acestei lucrări, modalități de stratificare a noțiunii securității și a formelor sale de manifestare. Astfel, avem securitatea internațională, securitatea națională, securitatea regională și securitatea individului. În cadrul acestor tipuri de securitate putem întâlni securitate militară, securitate socială, securitate cibernetică, securitate biologică, securitate economică, securitate energetică. Toate aceste componente sau elemente ale securității pot avea caracter transnațional, național, regional și/sau individual. Considerăm că în condițiile actuale, deși toată lumea este concentrată pe securitatea cibernetică, amenințarea cea mai mare la adresa umanității este amenințarea la adresa securității biologice.

Securitatea biologică, bioterorism, arme biologice, consecințe dezastruoase

Inițial, securitatea sanitară sau securitatea biologică nu au fost considerate ca fiind componente ale securității internaționale. De asemenea, s-a constatat că în securitatea sistemului internațional sunt incluse atât organizațiile internaționale și statele – națiuni, cât și instituțiile și indivizii. Astfel, asigurarea securității acestor actori diferiți și variați a devenit un subiect foarte important. Securitatea biologică sau biosecuritatea este un astfel de subiect.

La 10 ianuarie 2010, Consiliul de Securitate al ONU a convenit să discute despre HIV/SIDA ca despre o problemă de securitate pentru Africa, iar în perioada următoare a stabilit că această maladie este o amenințare pentru populația de pe continentul african. Un alt pas în recunoașterea importanței securității biologice a fost acela că UNDP Millenium Development Goals a recunoscut securitatea sanitară ca problemă a securității internaționale. De asemenea, incidentul cu epidemia SARS, precum și alte evenimente ce au constituit pericol biologic, coroborat cu evoluția rapidă a contextului globalizării au determinat o lume interdependentă și mult mai susceptibilă la răspândirea de epidemii.²³⁴

Departamentul de Stat al SUA menționează de asemenea că definiția biosecurității nu este una comună la nivel internațional. În SUA de exemplu, termenul de biosecuritate descria eforturile de prevenire ale infestării culturilor agricole și fermelor de animale, dar includea și măsurile care pot sau trebuie să fie luate pentru prevenirea transmiterii bolilor de la o fermă infestată la o alta din vecinătate. Evident că acest termen nu definește nici pe departe ceea ce securitatea biologică înseamnă, astfel că în prezent la nivelul SUA se consideră că biosecuritatea înseamnă „metode active pentru a preveni terorismul biologic sau alte epidemii”,²³⁵

Față de cele prezentate anterior, apreciem că definiția formulată de către Departamentul de Stat al SUA este, în acest moment, cea mai clară și cea mai concisă, dar ca orice concept este perfectibil în funcție de evoluțiile istoriei.

²³⁴ Gregory D. Koblenz, *Biosecurity Reconsidered: Calibrating Biological Threats and Responses*, International Security Spring 2010, vol. 34, No. 4, p. 96 - 132

²³⁵ Brian Nordmann, Director, Bureau of Arms Control, Verification and Compliance, Office of Verification and Transparency Technologies, Issues in Biosecurity and Biosafety, *International Journal of Antimicrobial Agents*, Washington, DC, 2010, <http://www.state.gov/t/avc/rls/164668.htm#notes>

Deci, chiar în definiția securității biologice apare noțiunea de terorism biologic. Pentru a putea cuprinde întreaga dimensiune a noțiunii de terorism biologic, este necesar a înțelege ce este terorismul în general. Fenomen social de factură deosebită, terorismul, prin amploarea și diversitatea formelor sale de manifestare, a căpătat la începutul secolului nostru un caracter complex și extins la nivel mondial. Omenirea se confruntă tot mai des cu o multitudine de acțiuni teroriste, unele de o violență cumplită, care răspândesc groază, sfidând ordinea de drept internă și internațională, tulburând profund viața normală a societății, punând în pericol existența și funcționarea democrațiilor, securitatea națională a statelor și pacea mondială.

În antichitate, terorismul a fost calea utilizată frecvent pentru realizarea unor scopuri, indiferent că cei care au uzat de ea au fost cei puternici sau cei slabi. În secolul XXI esența terorismului a rămas la fel de primitivă în raport cu stadiul civilizației, o „evoluție„ dramatică pentru omenire cunoscând însă metodele și mijloacele de punere în practică a acestuia, precum și capacitatea de a ținti obiective la nivel strategic. Terorismul nu poate fi rupt de crima împotriva umanității și de trimiterea civilizației înapoi în timp, într-un stadiu rudimentar al antichității, când violența era calea cea mai des utilizată pentru realizarea unor scopuri, aceste două aspecte plasându-l în sfera barbariei, alături de genocid. Terorismul nu reprezintă o problemă nouă. El a apărut pe continentul asiatic și a proliferat la nivel global, însoțind omenirea pe parcursul evoluției ei. Fanaticii din Palestina au folosit tactica teroristă în lupta lor împotriva ocupației romane, încă din primul secol de după Hristos. Până în anul 1945 nu au existat acțiuni teroriste sistematice în Europa, deși în unele state precum Rusia, Croația și Spania s-au manifestat destul de vigurose acte teroriste.

De-a lungul istoriei, terorismul a devenit atractiv pentru unele grupări sau categorii sociale datorită cheltuielilor mici pe care le necesită în atingerea unor scopuri. În afara teroerilor cu un spectru mai îngust sau mai larg de acțiune pe care le generează, terorismul, în funcție de amploarea lui, poate afecta grav și pe termen lung structura socială și individul ca atare, căruia perceperea realității îi este distorsionată, efectele resimțindu-se în dezorganizarea societății.

Unul din scopurile terorismului este disiparea puterii, generarea haosului și crearea unui vid de soluții la situația nou creată, iar apoi, pe fondul fragilității oricărei decizii să ofere variante „reale,, , din timp pregătite, de redresare a respectivei situații, enitatea generatoare de terorism încercând astfel să câștige simpatia societății și, în final, puterea.

Departamentul de Stat al SUA definește terorismul ca fiind folosirea ilegală sau utilizarea amenințării a forței sau violenței împotriva indivizilor sau a proprietății, pentru a silii sau intimida guvernele sau societatea, adesea pentru a obține revendicări politice, religioase sau ideologice.

După anii '90, Departamentul de Stat al SUA aprecia că fenomenul terorist se poate manifesta și sub formă de:

- Terorism organizational, materializat prin grupuri mici, omogene politic, însă incapabile să dezvolte simpatia și sprijinul popular în favoarea pozițiilor lor radicale, fiind nevoite să apeleze la acte violente pentru a își câștiga influența
- Terorism insurgent, practicat de separatiștii etnici, de rebelii politici. Acțiunile lor sunt de natură paramilitară sau de gherilă. Deseori, prin actele lor, erodează puternic credibilitatea grupului, legitimitatea și sprijinul acestuia.

- Terorism sponsorizat, care implică sprijinirea grupărilor și a activităților acestora de către state suverane. Sponsorizarea de stat poate atinge mai multe grade de implicare: directă, încurajare asistată logistic și material, dotare și acoperire ideologică, asistență instrucțională, etc.
- Terorism politic, reprezentat de grupări naționaliste care „apără”, interesele unei etnii sau rase.

De asemenea, întâlnim și următoarele calisificări:

- Terorism psihotic, reprezentat de persoane care provin din familii dezorganizate, de indivizi cu probleme de adaptabilitate socială. Aceștia atacă, în general, personalitățile politice.
- Terorism „autorizat”, în care caracteristica principală este abaterea de la reguli, cutume sau înțelegeri internaționale.
- Terorism criminal sau pirateria, prin care se forțează obținerea unei recompense importante, după care se retrag sub „protecția”, ostaticilor luați.
- Terorism endemic, caracterizat prin anarhie, masacre intertribale, etc.
- Terorism organizațional, practicat de organizații revoluționare sau de tip Mafia, față de care statul de drept folosește măsuri drastice pentru a putea menține liniștea socială.

Actul terorist a avut întotdeauna un scop similar descurajării general, victima sau victimele

de moment (ținta directă) fiind mai puțin importante decât efectul general care se obține asupra entității căreia îi este adresat acesta (ținta indirectă, reală). Relevantă în acest sens este gândirea lui SUN TZU – „omoaă unul, terorizează o mie.”

Revenind la definiția Departamentului de Stat al SUA, în care regăsim noțiunea de terorism biologic, putem spune că terorismul biologic sau bioterorismul este o amenințare globală, care se manifestă printr-o ripostă asimetrică, printr-un atac în care sunt folosiți agenți biologici existenți în laborator, riposte data de către o entitate teroristă în scopul de a induce și răspândi neliniștea, teama, frica, teroarea sau pentru intimidarea unei persoane sau a unui grup de persoane ori a populației unui stat, în scopuri politice, religioase, financiare, ideologice, personale sau de altă natură.

Un atac biologic se manifestă atât prin folosirea, cât și prin amenințarea cu utilizarea de purtători ai bolilor infecțioase precum viruși, bacterii, ciuperci sau microorganisme sau ai toxinelor acestora, în scopul provocării unei maladii sau decesului oamenilor, animalelor și distrugerii plantelor. Teroriștii sunt interesați de folosirea agenților patogeni și a tehnicilor de răspândire diferite de cele practicate de programele militare, dar ei sunt interesați și de dispersarea agenților biologici pentru contaminarea apei și a solului, iar programele militare sunt concentrate pe dispersarea pe cale aeriană a acestor agenți.²³⁶

În istoria omenirii regăsim primele precedente istorice de bioterorism în cazuri în care s-a utilizat tactica „pământului pârjolit”, și otrăvirii fântânilor în calea năvălitorilor. Menționăm asirienii care în secolul al VI-lea î.H. au plănuit otrăvirea inamicilor cu o substanță obținută din seacă, iar în anul 400 î.H. arcașii sciți au folosit în luptă săgeți înmuiate în sângele și resturile cadavrelor în descompunere pe câmpul de luptă. De asemenea,

²³⁶ Ion-Aurel Stanciu, Vasile Soare, *Mic tratat de istorie a terorismului*, Editura Militară, București, 2012, p. 162

În cronicile istorice găsim menționat că în anul 1495, spaniolii au oferit francezilor, lângă Napoli, vin infectat cu sânge de la pacienți bolnavi de lepră. În anul 1500, artileria poloneză a aruncat asupra inamicului sfere umplută cu saliva de la câini turbați, folosindu-se astfel microbul rabiei pentru contaminarea acestuia. În timpul războiului de independență al SUA, în anul 1796, se spune că viitorul guvernator al statului Kentucky a vândut trupelor unioniste haine contaminate cu virusii variolei și ai febrei galbene.²³⁷

Istoria mai consemnează că în anul 1918, Japonia a înființat „Unitatea 731,, , o unitate militară ce a dezvoltat arme biologice. Această unitate militară a atacat cu agenți biologici unsprezece orașe chinezești, infectând rezervoarele de apă și depozitele de alimente. De asemenea, între anii 1932 și 1945 se estimează că aproximativ 10.000 de prizonieri chinezi au murit ca rezultat al experimentelor cu arme biologice.²³⁸

În 1984, în SUA, a avut loc prima amenințare bioteroristă pusă în practică de către membrii ai cultului Rajneshee care au contaminat cu *Salmonella typhimurium* hrana din 10 restaurante din orașul Dallas, în scopul controlului alegerilor locale. Atacul nu a produs victime, dar s-au înregistrat peste 750 de cazuri de toxiinfecție alimentară.

Un alt caz este cel al atacului cu gaz sarin, realizat de către secta AUM în metrourile din Tokyo în anul 1995. În urma acestui atentat s-a descoperit că secta deținea milioane de culturi de botulinice și ale bacilului antrax, precum și avioane ușoare dotate cu pulverizatoare. Membrii ai sectei au recunoscut în cadrul anchetei că în anul 1992 s-au deplasat în Zair în scopul obținerii unor eșantioane cu virusul Ebola²³⁹.

Putem spune că amenințarea utilizării urbane a unei arme biologice este tot mai posibilă, fără a mai fi un scenariu fantezist. Armele biologice sunt greu de detectat, nediscriminante, necontrolabile și imprezvizibile. Acest tip de arme sunt ușor de obținut, căci în materie de biologie totul se găsește în natură – ciuma, virusul Ebola, antrax sau virusul gripei aviare. Ei pot fi modificați în laborator pentru ca efectul lor să fie amplificat prin sporirea virulenței, patogenității și a transmisibilității, precum și diminuarea răspunsului imun la tratamentul administrat.

Un raport al Comisiei Organizației Națiunilor Unite de monitorizare a sancțiunilor internaționale împotriva Al Qaida sublinia că numai lipsa expertizei tehnice a împiedicat-o să realizeze un atac biologic sau chimic. S-a probat faptul că rețeaua a achiziționat agenți bacteriologici precum antrax, bacilul botulinic și variolă, dar și arme chimice din Irak înființându-și laboratoare proprii pentru cercetări genetice avansate.²⁴⁰

Consecințele dezastruoase ale utilizării armelor biologice sunt de netăgăduit, prin amploarea lor și prin efectele nocive asupra oamenilor și mediului înconjurător.

Concluzii

Securitatea biologică este o componentă de importanță majoră a securității internaționale și

²³⁷ *Ibidem*, p.163

²³⁸ <http://www.pbs.org/wgbh/nova/bioterror/>

²³⁹ Ion-Aurel Stanciu, Vasile Soare, *Mic tratat de istorie a terorismului*, Editura Militară, București, 2012, pag.

164

²⁴⁰ *Ibidem*, p.167

naționale, dar apreciem că în raport cu securitatea energetică și cibernetică nu i s-a acordat atenția cuvenită.

Prin adoptarea unor măsuri de securitate biologică la nivel național, statele asigură cetățenilor lor drepturile fundamentale la viață și sănătate, prevenind acte care să le afecteze sănătatea psihică și fizică, ce poate fi afectată de acte teroriste de tip biologic sau pur și simplu de neglijența și inconștiența unora.

Apreciam că fiecare stat al lumii trebuie să își assume reguli și responsabilități cu privire la măsuri pentru asigurarea securității biologice, inclusiv cercetării științifice pentru evoluția acestor măsuri, la fel de mult pe cât se acordă securității cibernetice. Securitatea cibernetică se adresează unor sisteme de date și informaționale care afectează indirect individul, dar securitatea biologică are impact direct asupra integrității fizice și psihice a individului, iar statul fără cetățeni nu există. Oamenii au creat statul și nu invers. Evenimentele de ultim moment privind răspândirea virusului Ebola în SUA și Europa, nu fac decât să demonstreze importanța unor măsuri de securitate biologică și să susțină cele prezentate în această lucrare.

BIBLIOGRAFIE:

- Edward A. Kolodziej, *Securitatea și relațiile internaționale*, Editura Polirom, București, 2007
- Gregory D. Koblenz, *Biosecurity Reconsidered: Calibrating Biological Threats and Responses*, International Security Spring 2010, vol. 34, No. 4, p. 96 – 132
- Brian Nordmann, Director, Bureau of Arms Control, Verification and Compliance, Office of Verification and Transparency Technologies, *Issues in Biosecurity and Biosafety*, International Journal of Antimicrobial Agents, Washington, DC, 2010, <http://www.state.gov/t/avc/rls/164668.htm#notes>
- Ion-Aurel Stanciu, Vasile Soare, *Mic tratat de istorie a terorismului*, Editura Militară, București, 2012, p. 162
- <http://www.pbs.org/wgbh/nova/bioterror/>